

[Andreas Hansen.]

tysksprogede skoler skal underkaste sig tilsyn for at opnå statstilskud.

Mit parti er villigt til at underkaste det foreliggende lovforslag en fordomsfri, men grundig behandling.

Jørgen Gram: Loven om de tysksprogede skoler, tysksproget hjemmeundervisning m. m. i de sønderjyske landsdele, som det foreliggende lovforslag foreslår visse ændringer i, har en meget bevæget fortid. Den offentlige drøftelse om skoleformen for tysk undervisning i de sønderjyske landsdele efter besættelsens ophør i 1945 var meget heftig, hvad også den tidligere ordfører var inde på. Det var tilfældet ikke blot blandt politikere, men endnu mere i aviserne landet over og i hele befolkningen, og det slog gnister tværs over partirammerne. Først da loven om de private tysksprogede skoler m. m. blev vedtaget på rigsdagen, i folketinget med 73 stemmer mod 24, medens 3 undlod at stemme, stilnede stormen af.

Skoleforholdene i Nordslesvig blev efter genforeningen i 1920 ordnet således, at der var tre muligheder: for det første almindelig undervisning på dansk som i det øvrige land. Her gaves der muligheder for efter forældrenes ønske at få tysk ind på undervisningsplanen som undervisningsfag. For det andet: når forældre eller børneværger til mindst 10 børn ønskede det, skulle der oprettes kommunale tysksprogede skoler både i byerne og på landet med tysk som undervisningssprog. I disse skoler var kun undervisning visse timer ugentlig på dansk. For det tredje var der adgang til at oprette tysksprogede privatskoler, og derudover blev der naturligvis givet tilladelse til hjemmeundervisning ligesom i det øvrige land.

Der var fra dansk side regnet med, at de tysksindede i Nordslesvig ville føle sig tilfredsstillet ved at få deres børn i de tysksprogede skoleafdelinger med oftest tysksindede lærere, som forældrene selv havde været med til at udpege. Men lærerne var som kommunalt ansatte danske embedsmænd og stod under skoledirektionernes og skolekommissionernes tilsyn som i det øvrige land stort set. Under besættelsen tiltvang tyskerne sig dog, at de tyske skoleafdelinger fik et eget tysk skoletilsyn.

Udviklingen fra 1920 til besættelsens ophør var denne, at man fra tysk side ikke følte sig tilfredsstillet med de kommunale tysksprogede skoler. Man følte dem ikke som sine egne, fordi man i alle henseender

var mere inde under dansk indflydelse og kontrol end i de tyske privatskoler, og som embedsmænd skulle lærerne jo være danske statsborgere. Udviklingen var da denne, at medens der i 1921 f. eks. i Aabenraa amt og by var 5 kommunale skoler med 496 børn, var der kun 4 private tysksprogede skoler med 127 børn. I 1942 var der i samme amt kun 2 tysksprogede kommunale skoler med 360 børn, hvorimod der var 24 tysksprogede private skoler med 936 børn. I hele landsdelen var der i 1921 23 kommunale tysksprogede skoleafdelinger med 2782 børn og 5 — kun 5 — private tysksprogede skoler med 145 børn. I 1942 derimod var der 30 kommunale tyske skoler med 2062 børn mod 59 private tysksprogede skoler med 1853 børn.

Dette viser, at medens det i årene 1921—42 efter stærk tysk agitation, der foregik uhindret fra dansk side, var lykkedes at fjerne de kommunale tyske skoleafdelinger fra 23 til 30, var børneantallet i disse dog faldet fra 2782 til 2062. Derimod var antallet af private tysksprogede skoler altså forøget fra 5 og helt op til 59 med fra 145 børn i 1921 til 1852 i 1942, hvilket kun kunne ske efter en målbevidst tysk indsats. Antallet af tyske skoler var altså i perioden 1921—42 mere end tredoblet, nemlig fra 28 til 89, hvorimod børneantallet kun var forøget med ca. en trediedel fra 2927 til 3915. Det viste sig under hele naziperioden, at ikke alene de private tyske skoler, men også de kommunale tyske skoler, som de danske skolemyndigheder ellers mente at kunne føre bedre tilsyn med, var helt indfanget i og alle steder for den nazistiske idé, den idé, der var årsag til den forsmædeligste periode i vort folks historie.

Under alle omstændigheder var der her på rigsdagen og ganske utvivlsomt i den nordslesvigske befolkning efter besættelsens ophør et overvældende flertal for at fastslå, at herefter burde der i Danmark kun være offentlige, dansksprogede skoler, hvor undervisningen skulle være gratis, i dansk ånd og på dansk manér. For de forældre, der ikke kunne føle sig tilfredsstillet hermed, måtte det blive en privatsag gennem oprettelse af tysksprogede, private skoler eller ved hjemmeundervisning at drage omsorg for deres børns skolegang og derved fyldestgøre den undervisningspligt, som vi har her i landet. Af danske modstandere af ovennævnte synspunkter er det blevet hævdet, at dette var en øjeblikkelig massesuggestion, fremkaldt af krigen. Aldeles ikke. Jeg er sikker på, at ikke blot alle de, der i 1946 her på rigsdagen gennemførte